

הרב אליעזר יהודה ולדינברג, ירושלים

מאסר כאמצעי וכעונש

הטלת מאסר על אדם באה לשם אחת משלשת המטרות דלהלן: א) עד לבירור המשפט; ב) בתורת אמצעי; ג) בתורת עונש. בזה נבא בעזרה לברר את מקורם של סוגי המאסר השונים בתורת משה הכתובה והמסורה, באיזה מדה מותרת הטלת מאסר ובאיזה אסור.

פרק א. מאסר עד לבירור

א. מאסר עד לבירור המשפט בתורה שבכתב שימוש במאסר עד לבירור המשפט מצינו פעמיים בתורה שבכתב: בבן דאשה הישראלית שנקב את השם נאמר: „ויניחוהו במשמר לפרש להם על פי ד' (ויקרא כ"ד, י"ב); במקושש ביום השבת נאמר: „ויניחו אותו במשמר כי לא פורש מה יעשה לר' (במדבר ט"ו, ל"ד). „משמר“ זה היינו בית סוהר, כמו שתרגם אונקלוס ויונתן וכן פירש באבן עזרא. שני מקרים אלה אינם דומים בכל זל"ז. בנוקב את השם לא הי' ידוע בכלל אם דינו במיתה, מה שאין כן במקושש שלא הי' ידוע באיזה מיתה לדונו. ואמרו בספרא (שם) „ויניחוהו במשמר“, ולא הניחו מקושש עמו ושניהם היו בפרק אחד. ויודעים היו במקושש שהוא חייב מיתה שנאמר „מחלליה מות יומת“, אבל לא היו יודעים באיזה מיתה יומת שנא' „כי לא פורש מה יעשה לר'“. וכאן הוא אומר „לפרש להם על פי ד'“, שלא היו יודעים אם חייב מיתה או לאו. ע"כ.

(מספרא זה יש ללמוד עוד הלכה, שאלה שדינם נגמר למיתה מכניסים אותם לתא מיוחד ולא עם שאר האסירים, אפילו עם אלה שמסופקים שמא גם הם יהיו גידונים למיתה. דקדוק זה הוציא הספרא ממש"כ במקלל „ויניחוהו ולא בלשון „ויניחו“ כמו שנאמר במקושש, ודייק מזה שהכונה להשמיענו שהניחוהו לבד. וכן הוא ברש"י שם „ויניחוהו לבדו“ וכו'. — טעם הדבר מסביר השפתי זכמים „דשמא לא יהיה במיתה ויצטער זה שסבר הואיל ויושבים יחד — ימיתוהו“).

ב. לימוד לדורות לענין מאסר עד לבירור

בגמרא בבלי סנהדרין (ע"ח, ע"ב) מצינו לענין חבישה בבית הסוהר מחלוקת בין ר' נחמי ורבנן. לפי הסלקא דעתין שלגמי, לפי ר' נחמי למדים דין חבישה טכקושש. אולם זה נדחה, מכיון שאין ללמד ממקושש אלא כשברור הדין שמחויב מיתה והספק אינו אלא איזו מיתה. ומסיק שלמדים ממגדף שנחבש למרות שלא היה ידוע אם מחויב מיתה בכלל. לדעת רבנן אין ללמד גם ממגדף, שהי' רק

דורות שעה, אלא שזה נלמד ממה שנאמר ברוצח „אם יקום ויתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה“ (שמות כ"א, י"ט) מלמד שחובשים אותו, שכן משמעות הכתוב, רק לכשיקום הנפגע אז — „ונקה“, שעד אז הי' חבוש (רש"י שם).

יוצא מזה שלדעת ר' נחמי' למדים חיוב מאסר גם למי שעבר עבירה שאין ידוע בכלל אם יש עליה חיוב מיתה. אולם לרבנן רק כשעבר עבירה שיש בה חיוב כיתה אם כי עדיין הדבר בספק אם עשה את המעשה באופן המחייב, וכגון הרוצח שהדבר תלוי אם מת חברו מהמכה או לא, או יש דין חבישה. ואם עדיין לא נתברר ע"י חקירת העדים אם נעשה על ידו המעשה, לכאורה לשתי הדעות אין לחובשו.

אבל בספרי במדבר (שם) לומד ממקושש „שכל חייבי מיתה נחבשים“. וזה תמוה לכאורה שהוא לא לפי מה שנוקטים בגמ' בין לרבנן ובין לר' נחמי'. והנראה שהלימוד הוא פשוט, כי שם במקושש מכיון שלא ידע משה מיתתו במה, הניחוהו עדיין גם בלי השבע חקירות ודרישות על עצם העבירה. וממילא לא ידעו עוד אם יצא חייב, שהרי יתכן גם שהעדים לא התרו בו כראוי וכד'. ולכן לומד מזה הספרי שכל הנאשמים בחיוב מיתה נחבשים גם טרם שנחקרו העדים כהלכה. אבל הגמ' בסנהדרין דנה על מקרה כשעצם האשמה עוד לא ברורה שכל עוד שלא מת הנפגע אין כאן דין רוצח כלל, וזה אין ללמוד ממקושש שלפי דברי העדים הרי עשה מעשה המחויב מיתה.

ג. מאסר במקרה שאין עדיין עדים בכלל

נשאר לנו עוד מקום לברור אם אפשר לאסור כשיצא קול על האדם שהוא אשם, אבל עדיין לא באו עדים לפנינו להעיד עליו. כמו כן, כשבאים עדים לפנינו, אם יש צורך בחקירה מוקדמת לראות אם יש ממש בדבריהם, בכדי להטיל על האדם מאסר.

ספק זה מבואר הוא בירושלמי (סנהדרין פ"ו, ה"ח) על דברי המשנה „המגדף אינו חייב עד שיפרש את השם, אמר ר' יהושע בן קרחה בכל יום דנים את העדים בכינוי. נגמר הדין לא היו הורגים בכינוי“. ואמרו בזה בירוש': „ר' ירמיה בשם ר' שמואל בר יצחק זאת אומרת שדנים מספק (ממתני' דקתני בכל יום דין דנים בכינוי ואעפ"י שעדיין לא שמעו מהעדים שהעידו על ברכת השם המיוחד דין דנים אם כך הוא יאמרו העדים אח"כ כזה הוא חייב. פנ"מ) האיך עבידא (כלומר לענין מה קאמרת זאת אומרת. פנ"מ) פלוני הרג את הנפש יהא נדון עד שיבואו עדיו (קס"ד דשמעו קלא בעלמא פלוני הרג את הנפש תופסים אותו ויהא נדון אם כך היה יהא מתחייב בכך עד שיבואו עדיו ויעידו ויוגמר דינו. פנ"מ). א"ל ר' יוסי ותפשינן בר נשא בשוקא ומבזין ליה (בתמיה. ומבזין לי' על קול בעלמא. פנ"מ). אלא כיני פלוני הרג את הנפש והרי עדין שהרג את הנפש, יהא תפוס עד שיבואו עדיו (אנו שומעים ממתני' אם יש עדים שהרג את הנפש, אעפ"י שעדיין לא חקרו ודרשו להעדים תופסים אותו עד שיבואו עדים לפני ביה"ד ובודקים אותו. פנ"מ).

הרי נפשט ספקנו מתוך הירושלמי, שכל שיש עדים אעפ"י שעדיין לא חקרו

ודרשו אותם אוסרים אותו מיד. אולם בלי עדים רק עפ"י קול בעלמא אין רשות לבזותו ולאסרו.

וכן ראיתי בתידושי הר"ן לסנהדרין (נ"ו, ע"א) שכותב שנראה מתוך הירוש' שמכיון שבאו העדים ואמרו לפני בי"ד, פלוני גול, אעפ"י שלא קבלו עדותם חובשים אותו, אבל אם לא באו עדים לפנינו אינו בדין לחבשו ולבזותו חנם. עכ"ל. (והוכחת הירוש' מהמשנה, אעפ"י שבמשנה אין מדובר כלל על דין חבישה, נראה שהוא מתוך שהתירו לדונו ולבזותו בדין על הספק. כמו כן יש ללמוד שמותר גם לאוסרו ולבזותו. שמכיון שבאו עליו עדים להעיד על העבירה שעבר, מאותה שעה חלה עליו תורת נאשם ומותר לביה"ד לנקוט נגדו באמצעים הנחוצים).

ד. הוצאה בערבות עד המשפט

מדברי רש"י סנהדרין שם (ע"ח, ע"ב) מבואר שכל ענין המאסר בעבירות הנוגעת למשפט מות הוא כדי שלא יברח, שכן כתב שם, "אם אמדוהו למיתת חובשים את המכה שלא יברח עד שנראה אם ימות או לאו", ולפ"י לכאורה הדין שאם הנאשם נותן ערבות מספקת שלא יברח משחררים אותו עד לבירור. אבל במכילתא משמע שענין המאסר הוא לא רק כדי שלא יברח אלא הוא גם בתורת קנס, ולא מועיל שחרור בערבות, שכן נאמר שם: "ונקה המכה" יכול יתן ערבים ויטייל בשוק, ת"ל אם יקום להתהלך בחוץ מגיד שחובשים אותו עד שמתרפא. הרי בפירוש שאין מועיל נתינת ערבות, והיינו משום שמאסר בא גם בתור עונש. שכן היא משמעות לשון המכילתא, "שומע אני יתן ערבים ויטייל בשוק".

אף הרמב"ם, אם כי אינו מזכיר בפירוש כלשון המכילתא שאין מועילה ערבות, מ"מ אינו מזכיר גם שהמאסר הוא רק בכדי שלא יברח, אלא פוסק סתם "אם אמדוהו למיתת אוסרים את המכה בבית הסוהר מיד וממתינים לזה אם מת יהרג המכה (פ"ד מהל' רוצח, ה"ג). ומלשון המכילתא, "שומע אני יתן ערבים ויטייל בשוק", משמע שכן הוא הדין בדיני ממונות, ובא לאפוקי בזה שלא מועיל בו בספק דיני נפשות.

פרק ב. מאסר בתורת אמצעי כפייה

א. מאסר בדיני ממונות

מכל האמור בפרק הקודם נלמד לכאורה שאין להשתמש בעונש מאסר כי אם כשהענין נוגע דיני נפשות, אבל כל שאינו נוגע לנפשות אין רשות להשתמש בעונש חבישת הגוף. וכן יש לכאורה לדייק ביותר מהלשון שמובא ברש"י דכתובות (ל"ג, ע"ב) דאיתא, "ואי מיית קטלינן ליה כיון דאמרת חובשין מכלל דאי מיית ניזק קטלינן להאי דאי לאו לקטלא למאי חבשינן ליה", ומשמע לכאורה מלשון זה כנ"ל, שאין חובשין אלא בדיני נפשות.

אכן, במקום אחר מצינו מפורש ברש"י שחובשים אפילו על שאר דברים כשהמאסר בא בתורת אמצעי שיקיים מה שהוטל עליו; והוא בפסחים (צ"א, ע"א) במה שאמרו שם לענין שחיטת קרבן פסח על החבוש בבית האסורין: אמר רבה בר רב הונא א"ר יוחנן לא שנו אלא בית האסורין דכושיים אבל בית האסורין דישאל שוחטין בפני עצמן וכו'. ומפרש רש"י וז"ל, "בית האסורין של ישראל

כגון לכופו להוציא אשה פסולה או לשלם ממון אי נמי כדתניא (כתובות ל"ג) אב יקום והתהלך בחוץ וגו' וכי תעלה על דעתך זה מהלך בשוק וזה נהרג אלא מלמד שחובשין אותו עד שנראה מה תהא עליו". עכ"ל. הרי דעת רש"י מפורשת שאפשר להשתמש בחבישה בבית הסוהר בתורת אמצעי אפילו כשלא נוגע כלל לענין דיני נפשות, כגון לכופו להוציא אשה פסולה או לשלם ממון.

וכפי הנראה מקור דברי רש"י אלו מכח דין הכפיה שיש לבית דין עד שיקיים מה שהוטל עליו, ומכיון שיש בידם להכותו עד שתצא נפשו (עיין יבמות פ"ו; חולין קל"ב, ע"ב) כמו כן יש כח בידם כאחד מדרכי הכפיה לחובשו בבית הסוהר.

ועיין בתשובות הרי"ף (סי' קמ"ו) שמבואר שם גם כן שמי שלא קיבל את הדין אפשר גם לחבשו אותו.

ב. חבישה עבור אי-תשלום חוב

א. והנה דבר זה אם יש כח בבית דין לחבשו עבור אי-תשלום חוב הוא גפתח בגדולים, ויש בזה כמה פרטי דינים, כמו שנתבאר.

הרשב"א בתשובותיו (ח"א, סי' אלף ס"ט) נשאל על מי ששעבד עצמו ונכסיו והברית נכסיו היתבש גופו כיון ששיעבד גופו או לא; והשיב "אין הגוף משועבד שימכר וישלם כגנב שנמכר בגניבתו ולא כדי שיחבש, שאין אדם כותב כן להשמעבד ולעשותו כעבד, אלא הרי הוא משועבד כלוה ונכסיו כערבון ולומר 'עלא נכסך אלו שיש לו עכשיו בלבד ושאם אין לו נכסים עכשיו וכו'", עכ"ל. נלמד מדברי הרשב"א שסובר שאין לאסור עבור חוב אפילו כשיש לו ואינו רוצה לשלם, שהרי נידון שאלתו היה במי שהברית נכסיו ובכל זאת השיב שאין לאסרו.

ב. הרא"ש בתשובותיו (כלל ס"ח, סי' י') נשאל ג"כ בכגון זה אם יהא דשאי שום יהודי מוציא שטר חוב על יהודי אחר לתפוס את גופו, מכח אותו שטר חוב. והשיב: וו"ל: "דבר ברור הוא שאם אין ללוה ממון לפרוע לא יתפוס המלוה גופו של לוה דכתיב ואם אין לו ונמכר בגניבתו ודרשו חז"ל בגנבתו ולא בכפלו, בגנבתו ולא בזממו, וה"ה בגנבתו ולא בחובו ואפי' אם שיעבד גופו לכך אין השיעבוד חל על גופו דאם שיעבד גופו למכרו כעבד אין שעבוד זה חל דאין עבד עברי נוהג בזמן הזה, וגם המלוה עצמו אינו יכול להשתעבד בגופו וכ"ש ליסרו עד שיפרע לו אינו רשאי דתנן האומר סמא את עיני קטע את ידי שבר את רגלי חייב, ע"מ לפטור חייב, וא"כ למה יתפסוהו, להשתעבד בו אינו רשאי, ליסרו אינו רשאי, וכל זה בחוב שמלוה אדם לחברו אבל במס המלך נהגו הקהלות לתפוס כל מי שאינו פורע מס המלך ודינא דמלכותא דינא". עכ"ל.

ג. מדברי הרא"ש למדנו שמחולק עם הרשב"א, שהרי מפרש בפירוש בתחלת תשובתו שאימתי דבר ברור הוא שלא יתפוס המלוה גופו של לוה דוקא, אם אין ללוה לפרוע, ומכלל לאו אתה שומע הן, דאם יש לו לפרוע ואינו רוצה לשלם יכול המלוה לתפוס גופו של לוה. ואף אם נרצה לדחות ולומר שלעולם גם ביש לו סובר הרא"ש שאין המלוה יכול לתפוס גופו של לוה, אלא שביש לו הרי יכול המלוה לאחוז באמצעים אחרים כדי להוציא כספו ממנו ואין לו צורך בתפיסת גופו, ולכן נקט הרא"ש באופן שאין לו שאז רוצה לתפוס גופו.

וע"ז עונה שאינו יכול לתפוס גופו מ"מ נלמד זה מסוף דברי הרא"ש, שאחרי שמסביר שאינו יכול להשתעבד בגופו מסיק וכותב, "וא"כ למה יתפסוהו, להשתעבד בו אינו רשאי, ליסרו אינו רשאי", הרי שטעם הרא"ש שאינו יכול לאוסרו הוא מפני שאין טעם במאסר כיון שאינו יכול להשתעבד בו וגם לא ליסרו, וא"כ כל זה שייך באין לו לשלם, אבל ביש לו לשלם שפיר יש טעם לאוסרו שעל ידי כך שלא יהיה חפשי בתנועותיו ישמש הדבר לחץ שיתרצה לשלם.

ד. כשיטה זאת של הרא"ש כפי הנראה סובר גם הרמב"ם, שפוסק (הל' מלוה ולווה פ"ד, ה"א) וז"ל: "דין תורה בזמן שיתבע המלוה את חובו אם נמצא ללוה נכסים מסדרין לו ונותנין לבעל חובו את השאר כמו שבארנו; ואם לא נמצא ללוה כלום או נמצאו לו דברים שמסדרין לו בלבד ילך הלוה לדרכו ואין אוסרין אותו ואין אומרין לו הבא ראה שאתה עני וכו'", עכ"ל. ומשמע מפשטות דבריו של הרמב"ם שמשמיענו הדין שאין אוסרין אותו במקרה שלא נמצא ללוה כלום, שסובר שדוקא כשלא נמצא ללוה נכסים לתשלום החוב, או הוא שאין אוסרין אותו, אבל בנמצא ואינו רוצה לשלם יכולים שפיר לאוסרו, ועמ"ש הלכה ב' מתקנות הגאונים להשבע משרבו הרמאים.

אבל מדברי המגיד משנה, משמע שביאר דעת הרמב"ם עפ"י שיטת הרשב"א שא"א בכלל לאסור עבור אי-תשלום החוב, שכותב על דברי הרמב"ם, "זה פשוט שלא מצינו בשום מקום חיוב גוף מחמת ממון ולא שבועה שאין לו", וטעם זה של "שלא מצינו בשום מקום חיוב גוף מחמת ממון" הרי שייך אפילו ביש לו ממון, וכנ"ל בשם תשו' הרשב"א.

ה. גם הריב"ש בתשובותיו (כ"י תפ"ד) נשאל על כגון זה, בראובן שלווה משמעון ונתחייב לו בקנין בכל תוקף בתפישת הגוף ועתה שמעון המלוה תבע חובר מראובן הלוה ונמצא שאין לו ובקש שיהיה הלוה נתפש בגופו כפי החיוב שנתחייב לו, והלוה טוען שאינו מן הדין שיהיה נתפש בגופו על שום שעבוד. והשיב שהדין עם הלוה שאין אדם יכול לשעבד עצמו ולהתנות להיות נתפש בגופו וכו' ולהיות במסגר אסיר ובית כלא יושבי חשך וכו', ואיך ימשכנו בגופו שצריך לבקש פרנסתו בשוקים וברחובות, ומביא שהרא"ש מטולייטולה ז"ל כתב כן בתשובת סאלה שאפילו התנה על עצמו שיתפוס המלוה את גופו וכתב לו זה בשטר אינו מועיל ואינו יכול לאסרו ולא להשתעבד, ומוסיף וכותב וז"ל: "ובאמת כי בעירנו זאת נוהגין הדיינים לתפוס הלוה בגופו כשנתחייב כן והוא מצד תקנת הקהל. ועוד תקנו הקהל שאף בלא חיוב יתפש כל אדם על תביעה שיתבעוהו או יתן ערבים על התביעה הנקרא קיום בי"ד, ואני רציתי למחות בידם על התקנה הזאת באשר שהיא שלא כדין תורתנו, ואמרו לי כי זו תקנת השוק מפני הרמאין ושלא לנעול דלת בפני לוויין, והנחתים על מנהגם, ומ"מ אפשר לומר שאם הלוה מוחזק שיש לו מטלטלים ומבריחן אפשר לבית דין לכופו ולאסרו וכו'. אבל לכ"ע בפריעת בעל חוב מצוה איכא ואי אמר לא בעינא למעבד מצוה וא"א לב"ד לירד לנכסיו דודאי מכין אותו עד שתצא נפשו וכו' וכיון שאפשר לבי"ד להכותו כדי שיקיים מצוה זו ג"כ אפשר להם לאסרו כדאמרינן בפ' אלו מגלחין, מנא לו דכפתו וכו' ואסרינו ועבדינו הרדפה דכתיב הן למות, הן לשרושי הן לעונש נכסין ולאסורין, ואיני רואה שום צד אחר שיהיה מן הדין לתפשו בגופו כיון שאין לו מה לשלם אלא אם

כן נשבע לשים עצמו בבית הסוהר ושלא לצאת משם עד שיפרע חובו שבענין זה תופסין אותו בגופו כמו שנשבע כדי לקיים שבועתו, עכ"ל.

ו. וכמה הלכתא גבירתא אנו למדים מסוף דבריו אלה של הריב"ש :

(א) אף שסובר שעל פי דין אי אפשר לאסור עבור ממון בטוען שאין לו לשלם בכל זאת מועיל לזה תקנת קהל שיוכלו לחבוש מטעם תקנת השוק מפני הרמאין ושלא לנעול דלת בפני לווין, שהרי מעיד שבעירו נהגו הדיינין לתפוש הלווה בגופו מצד תקנת הקהל, ושמתחילה רצה למחות בידם, על כך באשר הוא שלא כדין תורתנו, וכשאמרו לו כי זו תקנת השוק מפני הרמאין ושלא לנעול דלת בפני לווין הניחם על מנהגם; (ב) כשיש ללווה מסלטלין ומבריהן יש כח לב"ד לאסרו עפ"י דין תורה. ומזה שכותב חידוש זה מדעתו בלשון „ומ"מ אפשר לומר" אעפ"י שמקודם לזה הזכיר מה שהרא"ש השיב על זה. משמע לכאורה שהריב"ש היה מפרש כוונת הרא"ש שסובר שאין לאסור אפי' כשיש לו ממון, זכמו שרצינו מתחלה לפרש (ורק בעניותנו שבנו להוכיח שמוכח מהרא"ש שסובר שביש לו ממון יכולין לאסרו). (ג) שאם נשבע הלווה לשים עצמו בבית הסוהר ושלם לצאת משם עד שיפרע חובו בענין זה תופסין אותו בגופו אף באין לו מה לשלם כדי שיקיים שבועתו.

ז. בטור חו"מ (סי' צ"ו) מביא בסתם דברי אביו הרא"ש ז"ל בתשובה שאפי' אם התנה על עצמו שיתפוס המלוה את גופו וכתב לו בשטר אינו מועיל זאינו יכול לא לאסרו ולא להשתעבד בו. והבית יוסף מצייין ע"ז שכ"כ גם הרשב"א ומוסיף וכותב „ואע"פ שמצאתי כתוב בשם ס' האגודה דאדם שיש לו זאינו משלם חובשין אותו והביא רא"י מדאמרין (שבת קכ"א) אבא בר מרת הוי מסקי ביה זוזי בי ר"ג הוי מצערי ליה, נראה לי דלאו רא"י הוא דהנהו דבי ר"ג איכא למימר דהוי עבדי דר"ג דהווי פריצי כדאיתא בר"פ מי שאחזו ובשאר דוכתי והווי עבדי שלא כדין עכ"ל, ועיין בב"ח מש"כ ליישב ולחזק ראית האגודה. ולענ"ד תמוה לי על הב"י שמשמע מלשונו זה שכתב „ואעפ"י שמצאתי זכו' דאדם שיש לו ואינו משלם חובשין אותו וכו' נראה לי דלאו רא"י הוא וכו' עפ"י שהרא"ש והרשב"א והריב"ש כולם יחד סוברים שאפי' ביש לו אין חובשים אותו, ואיך ה"י יכול לפרש כן הא הרי בהריב"ש הדבר מפורש שסובר שביש לו זאינו רוצה לשלם יכולים ב"ד לאסרו ע"פ דין, וגם מדברי הרא"ש כתבנו לעיל להוכיח כן.

מאיך תמוהים לי דברי הד"מ אות ג' שמזווג יחד דברי הרא"ש והרשב"א וכותב „ומ"ש הרא"ש והרשב"א דאין כח לאוסרו ולא להשתעבד בו היינו כשאין לו לשלם אבל כשיש לו לשלם ואינו רוצה שלא יהא רשות לב"ד לחבשו ולאסרו בכל דבר זה לא עלה על הדעת, ותמוה הרי בדברי תשובת הרשב"א מבואר בהדיא שלא התיר לחבוש אפילו כשיש ללווה נכסים ומבריהן.

כן תמוהים לענ"ד דברי הב"ח שכותב „אכן מה שחובשין אף למי שאין לו מה לשלם ע"פ תקנות הקהלות אין להם על מי שיסמכו וכ"כ הריב"ש דאסור לתפוס בגופו ואין להם כח להקהל לתקן דבר זה לעבור על האיסור, ותמוה הרי בדברי תשו' הריב"ש מתבאר במפורש שיש כח לקהל לתקן לתפוס בגופו אף באין לו מה לשלם אם התקנה היא משום תקנת השוק מפני הרמאין ושלא

לנעול דלת בפני לווין, ומשום כך הניח הריב"ש את בני קהלתו גופיה לנהוג כמנהגם להיות הדיינים תופשין הלווה בגופו אף באין לו לשלם.

ח. בשו"ע חו"מ (סי' צ"ז, סעי' ט"ו) פוסק הב"י באופן סתמי שאין המלוה יכול לא לאסור את הלווה ולא להשתעבד בו. היינו שהב"י הולך לשיטתו שסובר שאינו יכול לאסרו אפילו ביש לו ואינו רוצה לשלם; והרמ"א מוסיף וכותב (ג"כ כפי שיטתו בד"מ) "ודוקא שאין לו לשלם אבל אם יש לו ואינו רוצה לשלם, ב"ד חובשין אותו ומכין אותו עד שתצא נפשו וכופין אותו לשלם וי"א דאפי"ן אם אין לו לשלם אם ישבע להיות חבוש עד שישלם צריך לקיים שבועתו, ועיין בביאור הגר"א, ס"ק מ"ו, וראיותיו המה כראיותיהם הנ"ל של הריב"ש והאגודה. וראיתי בחי' הגרשוני שכותב על דין זה של השו"ע וז"ל: "עיין בפסחים פ' האשה, דף צ"א ברש"י ד"ה בית האסורים של ישראל שכ' שתופסים כדי לשלם במון". והנה סתם הבעל הגרשוני את דבריו מבלי לפרש את כוונתו להוכיח מרש"י שתופסים כשיש לו לשלם, או אפי' כשאין לו; מפשטות דברי רש"י משמע שהמדובר הוא כשיש לו לשלם, שהרי כותב, "כגון לכופו וכ' לשלם ממון" ולשון לכופו משמע שיש לו ורק אינו רוצה לשלם. וכך משמע שפירש גם התומים: (סי' צ"ז, ס"ק י"ג) שמביא דברי הגרשוני הנ"ל ומסיים בלשון "הרי דאף בזמן הבית היו חובשין אנשים אלמים לחבוש אותן עד שישלמו, וכ"כ הרא"ש והרי"ף במ"ק מנין דעבדינן הרדפה היינו מקום צר שא"י לברות, והרי הכל לפי עיני ב"ד, ובנמנו פשוט המנהג שחובשין ללוה כשאין לו לשלם ואין מוחה, ואולי הכל בחזקת שמבריחים נכסים, וצ"ע כי אין להם על מי שיסמכו, עכ"ל. ומדכותב התומים שאין למנהג לחבוש אף כשאין לו לשלם על מי שיסמכו, משמע מזה בברור שפירש דברי רש"י דוקא כשיש לו לשלם.

ט. ולעצם המנהג שנתפשט בזמנו של האור"ת לחבוש את הלווה כשאין לו לשלם ואין מוחה, כבר הבאנו שהמנהג הוא קדום, ויש למנהג סמך מדברי הריב"ש אם הוא בא בשביל תקנת השוק מפני הרמאין ושלא לנעול דלת בפני לווין, כי הרי בשביל טעם זה הניח הריב"ש את בני עירו על מנהגם. יתר על כן נטעם זה, שלא לנעול דלת, ראיתי בפלפולא חריפתא על הרא"ש בב"מ (פ"ה), סי' ל"ח, סק"ד) שכותב שראוי לתקן תקנות לפריעת ב"ח מה שהוא שלא מן הדין כמו לתפוס גופו בתפיסה וכיו"ב, ע"ש. הרי שלא רק שאפשר מטעם זה של נעילת דלת להניח המקום על מנהגו אם נהגו לאסור, אלא שראוי לכתחילה לתקן תקנת מאסר.

י. זהו הכל בסתם, אבל כל שידוע שהלווה הוא אדם נאמן ותמיד נשא ונתן באמונה ורק יד ד' היתה בו עתה שירד ר"ל מנכסיו, באופן זה פשוט וברור שראוי לנהוג בו ע"פ מדת הדין ולא עפ"י התקנה, ואין לאסרו ולא להענישו בשום עונש, אלא בכגון זה על בעלי החובות להזדיין בסבלנות עד אשר ירוחם הלווה מן השמים. וכבר נוכחנו לדעת מדברי הפוסקים שהבאנו לעיל כמה כרכורים כרכרד עד שהתירו בכלל לחבוש עבור אייתשלום ממון. וככל המראה הזה אנו מוצאים בחשובת מהרשד"ם חחר"מ (סי' ש"צ) שנשאל על ראובן שיש עליו חובות רבים ואין ידו משגת לשלם לבעלי החוב, אם יש להם רשות לחבושו בבית האסורים, או הדין נותן שפוטרין אותו כמ"ש הרמב"ם בפ"ב דהג' לווה ומלוה: והוא השיב:

דין זה מרגלא בפי הכל, כי אין לשום ישראל לחבוש לחברו בבית האסורים בשביל חוב וכו'. הן אמת כי נראה בעיני נמצא רמז שיש לחבוש למי שחייב ואינו משלם ממס פסחים פ' האשה וכו' ואעפ"י שאפשר להעמיד דברי רש"י בממון שבא לידו באיסור, מ"מ לא משמע הכי וכו', מ"מ זה ודאי למי שידענו שיש לו במה לשלם וכו' אבל כשידוע שאין לו כח לשלם או אפילו שאין ידוע והוכחנו באיש שהוא שנשא ונתן באמונה אלא שעתה אומר שאין לו במה לפרוע בכה"ג ודאי אסור לכופו כלל אלא נשבע שכן הוא שאין לו וכשיהיה לו שיפרע ודי וכו' עיי"ש במהרשד"ם. הרי שבתחילה הביא המהרשד"ם המרגלא בפי הכל שאין בכלל לאסור עבור חוב, ורק אח"כ הביא רמז לחבוש למי שחייב ואינו משלם מדברי רש"י הנ"ל בפסחים, ומסיים בברור שכל שידוע שאין לו כח לשלם או אפי' שאין ידוע אלא שהכרנו באיש שהוא שנשא ונתן באמונה אלא שעתה אומר שא"ל במה לפרוע, שבכה"ג ודאי אסור לכופו כלל אלא נשבע שכן הוא שאין לו שיפרע כשיהיה לו ודיו.

ג. חבישה בגלל אי תשלום מסים

בנוגע לחבישה בגלל אי-תשלום מסים, ראיתי בס' זכור לאברהם ח"ב, חחר"מ אות מ' שמביא בשם ס' חזה התנופה, וז"ל: „המסים פשוט בכל הגולה שכל מי שמחויב לקהל חובשין אותו בבית הסוהר ואין מביאין אותו לפני ב"ד אלא טובי העיר דנין אותו כפי מנהגם ואינו יוצא משם עד שיפרע או יתן ערב או ישתעבד עצמו בשטר ואין כאן טענת אונס ולא תועיל מודעא", עכ"ל. ועיין ברא"ש ובריב"ש הנ"ל באותיות ג' וה', וכפי הנראה דבר זה הוא ככל הדברים שהם מהלכות מנהג-מדינה (ועיין בזה בספרי שו"ת ציץ אליעזר ח"ב, סימנים כ"ב, כ"ג וכ"ד).

פרק ג. מאסר בתורת עונש

מאסר בתורת עונש מצינו בשני אופנים, והם: (א) מאסר עד מיתה או קרוב לה; (ב) מאסר לזמן מסוים. (בתוך בירורים אלה כלול גם ענין חבישה בצינוק).

א. מאסר עד מיתה או קרוב לה

א. בסנהדרין (פא, ע"ב) מצינו שלשה אופני מאסר שאוסרים עד מיתה. האחד במשנה שם: מי שלקה ושנה בית דין מכניסין אותו לכיפה (שהיא מלא קומתו. גמרא. „כיפה מושב מאסר שעושין בבית הסוהר גבהו כשיעור קומת האדם שוה בשוה ואין לו שום מקום להתפשט ולא לישן" רמב"ם בפיה"מ) ומאכילין אותו שעורין עד שכריסו מתבקעת. ובגמרא מעמידין שהכונה במלקיות של כריתות (לאו שיש בו כרת והתרו בו למלקות; רש"י) ועבר אותה עבירה עצמה שלש פעמים דעל השתים לוקה ובשלישית מכניסין אותו לכיפה. דבכה"ג „גברא בר קטלא הוא (בידי שמים יכרתוהו. רש"י) וקרובי הוא דלא מיקרב קטליה (עדיין לא נתקרבה מיתתו. רש"י) וכיון דקא מוותר לה נפשיה (דמסקיר עצמו לעבירות. רש"י) מקרבינן ליה לקטליה."

השני במשנה שאחריה: ההורג נפש שלא בעדים מכניסין אותו לכיפה ומאכילין אותו לחם צר ומים לחץ. ומעמידין בגמ' דהיינו כגון שישנה עדות מיוחדת, או שלא בהתראה, או שאיתכחוש בבדיקות ולא איתכחוש בחקירות. ומבואר שם בגמרא שאופן ההכנסה אחד הוא בשתי המשניות „אידי ואידי נותנין לו לחם צר ומים לחץ עד שיוקטן מעיינו והדר מאכילין אותו שעורין עד שכריסו מתבקעת“.

והשלישית בברייתא בגמ' שם: „התרו בו ושתק התרו בו והרכין ראשו פעם ראשונה ושניה מתרין בו, שלישית, כונסין אותו לכיפה, אבא שאול אומר אף בשלישית מתרין בו, ברביעית כונסין אותו לכיפה“.

והנה באופן השלישי של הברייתא לא הוזכר כלל מה מאכילין אותו וכו'. וגם הגמ' לא ביארה ע"ז שהוא דומה לאחרים. וראיתי במאירי שמבאר בפשטות שגם כאן כוונת ההכנסה לכיפה הוא על הדרך שהתבאר. ויש להביא ראיה לדבריו מדברי התוספתא (פי"ב מסנהדרין, ה"ד) כי שם מפורש בדברי אבא שאול „וברביעית כונסין אותו לכיפה ונותנים לו לחם צר ומים לחץ“, והרי אבא שאול מחולק עם חכמים רק בזה שלדעתו אין מכניסין אותו בשלישית אלא ברביעית, אבל לא באופן ההתנהגות אתו בכיפה.

ב. אבל מהרמב"ם משמע שסובר שבאופן השלישי הנ"ל רק מכניסין אותו לכיפה ויושב שם בצער עד יום מותו. אבל אין מאכילין אותו את הלחם צר והשעורין, כי באופנים הראשונים מדייק בפסקיו (בפ"ד מהל' רוצח, ה"ח ובפי"ח: מסנהדרין ה"ד) לכתוב מפורש בשניהם שמאכילין אותו לחם צר ומים לחץ עד שיצרו מעיו ויחלה ואח"כ מאכילין אותו שעורין עד שכריסו נבקעת מכובד החולי. ואילו בדין האופן השלישי של התרו בו ושתק או הרכין ראשו פוסק (בפי"ח מהל' סנהדרין, ה"ה) בסתם „שכונסין אותו לכיפה עד שימות“. ומתוך שלא פורט גם כאן מה מאכילין אותו וכו', משמע לכאורה מזה שסובר שכאן לא מאכילין, ואף שאפשר לומר שהסתמך בזה על מה שפורט בההלכה הקודמת (בה"ד). אבל בפשטות דברי הרמב"ם לא משמע כן, כי ההכנסה לכיפה, והמאכילין אותו, המה שתי דינים מיוחדים שאינם תלויים אחד בשני. אלא שמ"מ צריכים להבין במה שונה דין שלישי זה משני דיניו הקודמים.

ונלענ"ד לומר עפ"י דברי הרמב"ם שם (בפ"ד מהל' רוצח, הל' ח, ט') דדין הורג נפשות ולא היו שם עדים רואין אותו כאחת או שהרג בפני עדים שלא בהתראה וכו' שמאכילין אותו וכו' שכותב: „ואין עושים דבר זה לשאר מחוייבי מיתת ב"ד אבל אם נתחייב מיתה ממיתין אותו ואם אינו חייב מיתה פוטרין אותו שאע"פ שיש עונות חמורין משפיכות דמים אין בהן השחתת ישובו של עולם כשפיכות דמים וכו'“. ולכאורה סוחר הרמב"ם בזה את דבריו בפי"ח מהל' סנהדרין ה"ה הנ"ל שכותב דין הכנסה בכיפה בהתרו בו והרכין בראשו או שתק ולא קיבל עליו התראה בסתם על כל „מי שעבר על איסור כרת או מיתת בית דין“. ומובן שאין מקום לחלק שבהל' רוצח המדובר כשלא התרו בכלל, ובהל' סנהדרין הרי המדובר שהתרו בו אלא ששתק, כי הרי הרמב"ם שם פוסק בהחלטיות שבשאר מחוייבי מיתת ב"ד אין דין זה של הכנסה לכיפה אלא „אם נתחייב מיתה ממיתין אותו ואם אינו חייב מיתה פוטרין אותו“, ועוד שהרי בלא היו שם עדים

רואין אותו באחת, המדובר בהל' רוצח שם, גם כן התרו בו וגם קיבל עליך
ההתראה, אלא שלא ראו כאחת, רק בזה אחר זה, וגם על נידון זה מסיק שאין
עושין כן אלא ברוצח.

ג. משום כך נלענ"ד לומר שכוונת הרמב"ם בהל' רוצח במה שכותב,
"ש"אין עושין דבר זה לשאר מחוייבי מיתת ב"ד" כוונתו "דבר זה" שפירש
בההלכה הקודמת, דהיינו ההכנסה לכיפה והאכלת לחם צר ומים לחץ עד שיצרו
מיעיהן ואח"כ האכלת שעורין עד שתבקע כריסם מכובד החולי, כל זה אין
עושין באמת כי אם להורג נפשות. אבל הכנסה לכיפה לבד מבלי שום פעולה
מעשית נוספת שתקרב מיתתו שפיר עושין במקרים מיוחדים גם בשאר מחוייבי
מיתת ב"ד, וז"ש "ואם אינו חייב מיתה פוטרין אותו" כוונתו שפוטרין אותו
מכל פעולה מעשית המקרבת המיתה.

ולפ"ז מסולקת הסתירה שבדברי הרמב"ם, כי בפ"ח מהל' סנהדרין
כשמדבר בסתם מכל מחוייבי מיתת ב"ד ולא רק מהורג נפש, הרי אינו מזכיר
באמת מהפעולות המעשיות המקרבות המיתה דהיינו האכלת לחם צר ושעורים,
כי אם כותב בסתם "כוונסין אותו לכיפה עד שימות", ופעולה זו לבד עושים
באמת אפילו לשאר מחוייבי ב"ד.

ולפ"ז מובן יפה במה ששונה דין זה משני דיניו הקודמים, של הורג נפש
ומי שלקה ושנה על איסור כרת ועבר בפעם השלישית, והיינו כפי הסברת הרמב"ם
הנ"ל בהל' רוצח שהורג נפש חמור ביותר משאר מחוייבי מיתת ב"ד. וגם הכרת
במי שלקה ושנה חמור מהכרת שכאן, כי שם הרי נוסף למה שגברא בר קטלא
הוא, גם לקה ושנה, שזה מחמיר הרבה בדינו, וכאן בשתק או הרצין ראשו.
הרי אף לא לקה עדנה, כמבואר ברמב"ם שאין מלקין אותו.

והרמב"ם פסק בזה כסתמא דגמ' שלא הזכירו בהתרו בו ושתק כי אם עונש
של הכנסה לכיפה בלבד, ואף בתוספתא הרי נזכר זה שנותנין לחם צר רק בדברי-
אבא שאול, ולא בדברי רבנן. ויש לומר שהרמב"ם פירש שרבנן מחולקים
על אבא שאול גם בזה. (ואף בדברי אבא שאול גופא בתוספתא שם מצינו חילוק
בין התרו ושתק לבין לקה ושנה, שגבי התרו ושתק מזכיר רק "שנותנים לו לחם
צר ומים לחץ" שזה לא מביא המיתה, וגבי לקה ושנה מזכיר ש"מאכילין אותו
שעורים עד שכריסו נבקעת").

ד. סוג מאסר זה של הכנסה לכיפה הוא דין-תורה, וכדאיתא בגמ' שם
בסנהדרין (פ"א, ע"ב) "והיכא רמיזא אמר ריש לקיש תמותת רשע רעה" ופירש"י
"ודאי הלכה למשה מסיני הוא הך עונש דכיפה ומיהו היכא רמיזא מקצת". וכן
בחי' הר"ן אחרי שנסתפק בזה אם מתקנת חכמים כענין שאמרו מכין ועונשין
שלא מן התורה, או הוא הלכה למשה מסיני, מסיק שמשמע ודאי שהללמ"מ
הוא, ומוכיח זה משאלת הגמ' "מנלן", עיי"ש.

ה. ברמב"ם מצינו עוד סוג מאסר חמור של מצור ומצוק שנים רבות
עבור גרימת רציחת נפש, שכפי הנראה מדבריו מתקנת חכמים כענין שאמרו
מכין ועונשין שלא מן התורה, והוא ברמב"ם (פ"ד מהל' רוצח, ה"ה). המדובר
שם בשוכר הורג להרוג חברו, או שולח עבדיו, או שכופתו ומניחו לפני הארי,
ואחרי שמבאר שם ובהלכה הקודמת שכל אלו שאינם מחוייבים מיתת ב"ד אם

רצה מלך ישראל להרגם בדין המלכות ותקנת העולם הרשות בידו, וכן אם ראו ב"ד להרגם בהוראת שעה אם היתה השעה צריכה לכך יש להם רשות כפי מה שיראו, מוסיף וכותב בהלכה זו "הרי שלא הרגם המלך ולא היתה השעה צריכה לכך לחוק הדבר הרי ב"ד חייבין מ"מ להכותם מכה רבה הקרובה למיתה לאסרם במצור ובמצוק שנים רבות ולצערן בכל מיני צער כדי להפחיד ולאיים על שאר הרשעים שלא יהיה הדבר להם לפוקה ולמכשול ויאמר הריני מסבב להרוג אויבי כדרך שעשה פלוני ואפטר", עכ"ל. הרי לפנינו עוד סוג מאסר חמור עבור סיבוב הריגת נפש, וסוג זה כל עיקרו מתקנת חכמים כדי להפחיד ולאיים על שאר הרשעים.

ומה מאד תושלם הבנת צורת תקנה חמורה זו בכדי להפחיד על הרשעים, אם נצרף לזה את דברי הרמב"ם במקום אחר (פ"ד מהל' רוצח. הל' ט'): הלא כה דבריו: צא ולמד מאחאב עובד ע"ז שהרי נאמר בו רק לא היה כאחאב, וכשנסדרו עונותיו וזכויותיו לפני אלקי הרוחות לא נמצא עון שחייבו כליה, ולא היה שם דבר אחר ששקול כנגדו אלא דמי נבות שנאמר ותצא הרוח ותעמד לפני ד' זה רוח נבות, ונאמר לו תפתה וגם תוכל, והרי הוא הרשע לא הרג בידו אלא סיבב, קל וחומר להורג בידו.

ב. מאסר לזמן מסוים

במועד קטן (ט"ז, ע"א): ומנלן דכפתין ואסרינן ועבדינן הרדפה דכתיב הן למות הן לשרושי הן לעונש נכסין ולאסורין, רש"י מפרש דפי' ואסרינן היינו "שקושרין אותו על העמוד להלקותו", וכן מפרש בחידושי הר"ן, ולפי"ז אין שום הוכחה מכאן לענין אם יש רשות ביד ב"ד גם לאסור בבית האסורים. אבל מהרמב"ם משמע שפירש הכוונה "ואסרינן" שהוא לאסור בבית האסורין, והוא ממה שפוסק (בפכ"ד מהל' סנהדרין, ה"ט) וז"ל "וכן יש לכפות ידים ורגלים ולאסור בבית האסורים ולדחוף ולסחוב על הארץ שנאמר הן למות הן לשרושי הן לעונש נכסים ולאסורים". הרי משמע מזה בהדיא שהרמב"ם פי' הכוונה של "ולאסורין" דהיינו לאסור בבית האסורים.

וכן פירש הפסוק הנ"ל גם הריב"ש הנ"ל שהבאתי בפרק הקודם אות ה' עי"ש. סמכות זאת לבית דין לשים אדם במאסר בתורת עונש, נפסק גם בטור חו"מ סי' ב' ובלבוש ובסמ"ע חו"מ שם סק"ח ואורים ותומים ס"ק ה'.

יתר על כן מצינו ברא"ש מו"ק שם (סי' ה') שכותב וז"ל: "גירסת הגאונים מאי הרדפה אמר רב פפא נצבי דקני, פירש גאון שקושרים קנים זו לזו וחובשין אותו בדיניהם כדי שלא יעמוד בבית האסורים בריוח ולא ילך לכאן ולכאן, וגם לא יוכל לחכך כעין קסדא שעושין לחבושים", עכ"ל. בלשוננו: הכנסה לצינוק. למדנו מכל זה שכח חכמים ככח תורה הן לאסור בתורת עונש והן להכניס בצינוק בתורת עונש.

ונסיים בכל זה בלשון של הרמב"ם שם בפכ"ד מהל' סנהדרין, הל' ו': כל אלו הדברים לפי מה שיראה הדיין שזה ראוי לכך ושהשעה צריכה*,

* פסוט הוא שמושג זה של "השעה צריכה", כשם שהוא כולל את הצורך להתחשב

ובכל יהיו מעשיו לשם שמים ואל יהיה כבוד הבריות קל בעיניו, שהרג הוא דוחה את לא תעשה של דבריהם וכ"ש כבוד בני אברהם יצחק ויעקב המחזיקים בתורת האמת שיהיה זהיר שלא יהרס כבודם אלא להוסיף בכבוד המקום בלבד שכל המבזה את התורה גופו מחולל על הבריות והמכבד את התורה גופו מכובד על הבריות, אין כבוד התורה אלא לעשות על פי חוקיה ומשפטיה.

פ י ב ם

- (א) מי שעבר עבירה שמתחייבים עליה מיתה יש חיוב לאסרו מיד עד לבירור המשפט, ואפילו אם טעון עוד בירור אם עצם העבירה היא בכלל כזאת שחייבים עליה מיתה.
- (ב) אפילו אם הנאשם ממציא ערבות מספיקה שלא יברח ויפיע למשפט, אין לשחררו בערבות.
- (ג) רשות המאסר ישנו משעה שבאו עדים לפני ב"ד ואומרים שראו לפלוני שעבר על עבירה פלונית, ואע"פ שעדיין לא קבלו ב"ד את עדותם ולא חקרו אותם, אבל אם לא באו עדים אלא שיצא קול שפלוני עבר עבירה פלונית, אין רשות לבנותו ולאוסרו על סמך זה בלבד.
- (ד) נאשם שאינו מקיים מה שהוטל עליו עפ"י צו בית דין, יש לבית דין כח לאוסרו בתורת אמצעי שיקיים מה שהוטל עליו.
- (ה) יש אומרים שאין לאסור עבור אי-תשלום חוב אפילו כשיש לו ללווה נכסים ואינו רוצה לשלם, ויש אומרים, והיא דעת רוב הפוסקים, שבאופן זה שפיר יש לאוסרו, ורק כשאין לו לשלם אזי אין לאוסרו; אם לא שנשבע הלווה על כך בזמן ההלוואה וקיבל על עצמו שאם לא יפרע יאסרנהו.
- (ו) גם כשאין ללווה לשלם אעפ"י שמן הדין אין לאסרו, מכל מקום יש יכולת לתקן תקנה שיוכלו לאסור אף בכהאי גוונא, כשרואים בתקנה זו תקנת השוק מפני הרמאין ושלא לנעול דלת בפני לווין, ומ"מ כל שידוע בבירור שהלווה שלפנינו הוא אדם נאמן ותמיד נשא ונתן באמונה, וכעת יד' היתה בו שירד מנכסיו, וכיוצא בו אין לאסרו.
- (ז) אפשר לחוקק חוק לאסור עבור אי-תשלום מסים.
- (ח) ההורג נפש במזיד ולא היו שם עדים רואים כאחת, אן שלא התרו בו, או שהוכחו העדים בבדיקות ולא בחקירות, אף שבכה"ג אן דמו מסור ביד ב"ד לפסוק עליו עונש מות, בכל זאת לא ינקה, אלא אוסרין אותו בחדר צר שהוא מלא קומתו ומאכילין אותו לחם צר ומים, לתן עד שיצרו מיעור.

במדה שעבירה זו פרוצה היא ביותר ויש צורך לנקוט באמצעים חריפים בכדי להפסיקה, כן הוא מכוין גם לצורך להתחשב עם מושגי הדור על חומר הענשים, כך לדוגמא בימינו אלה, עצב שלילת החופש מאדם מבלי לצרף לזה שום עיגול נוסף, נתשבת לדרגת עונש המספיקה לחניא את העבריינים מלהטיק זממם. — העורך

- ויחלה ואח"כ מאכילין אותו שעורין עד שכריסו נבקעת מכובד החולי.
- (ט) השוכר בן אדם להרוג חברו, וכל כדומה לזה שגרם לו הריגה, השוכר והמסבב אינו מתחייב במיתת ב"ד, אבל אם רצה המלך להרגו בדין המלכות ותקנת העולם הרשות בידו, וכן אם ראו ב"ד צורך להרגו בגלל צורך השעה בכדי לגדור הפרצה יכולים גם כן להרגו.
- (י) אם לא הרגו המלך, וגם לא ראו ב"ד צורך שעה לכך, בכל זאת לא ינקה השוכר בעונש חמור, אלא ב"ד חייבין להכותו מכה רבה הקרובה למיחה ולאסרו במצור ובמצוק שנים רבות ולצערו בכל מיני צער, והכל כדי להפחיד ולאיים על שאר הרשעים שלא יהיה להם הדבר לפוקה ולמכשול לומר הריני מסבב להרוג אויבי כדרך שעשה פלוני ויפטר.
- (יא) יש כח ביד הדיין לפסוק על עבריין עונש מאסר, ולפי הצורך אף להכניסו בצינוק.
- (יב) כל מיני העונשים שהדיין פוסק צריך שיהא מעשיו לשם שמים ולא יהא כבוד הבריות קל בעיניו.